

DOI 10.26886/2414-634X.3(47)2021.11

UDC: 786.8

ACCORDION IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY MUSICAL CULTURE

Vasyl Suvorov

<https://orcid.org/0000-0002-8288-5978>

e-mail: accomobile@ukr.net

Lutsk Pedagogical College of Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine

Yroslav Nazar

<https://orcid.org/0000-0002-6874-8627>

e-mail: accomobile@ukr.net

Lutsk Pedagogical College of Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine

Zoia Skakalska

<https://orcid.org/0000-0001-9989-7345>

e-mail: accomobile@ukr.net

Lutsk Pedagogical College of Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine

Andriy Dushniy, PhD of Education, Associate Professor

<https://orcid.org/0000-0002-5010-9691>

e-mail: accomobile@ukr.net

Educational and Scientific Institute of Musical Arts Drohobych Ivan Franko
State Pedagogical University, Drohobych, Ukraine

The accordion is now one of the unique components of the ethno-cultural complex, and its study in the historical and cultural context contributes to the comprehension of the latter as a genetically multidimensional integrity, a weighty component of modern musical culture.

The understanding of the multifaceted phenomena becomes possible from the position of comprehension of formation and role of accordion as the functional-polyvalent phenomenon. In the article the features are considered on the example of creativity of the Ukrainian composers of the modern accordion music in the context of the modern musical culture. The Ukrainian composers organically combine modern compositional with folklore sources and individual features of the artist's worldview. It has been proved that for its way of formation as an "artistic instrumental complex", which affects the socio-cultural paradigm of "the image of the accordion" as a traditional folk instrument, the construction of the accordion has undergone a significant number of changes. One of the modifications of the accordion is an electronic version of the instrument. It is noted that a significant number of modern accordionists-performers and composers, having felt spirit of modern time, now more often resort to variety-jazz compositions, creating a bright palette of the works connected directly with life and a life of our society, filling musical products with cheerfulness and optimism.

Key words: accordion, modernity, musical culture, digitalization, folk, pop-jazz compositions, styles, repertoire.

викладач-методист, Суворов Василь; старший викладач кафедри, Назар Ярослав; старший викладач вищої категорії, Скакальська Зоя; кандидат педагогічних наук, доцент завідувач кафедри народних музичних інструментів та вокалу, Душний Андрій Іванович, Баян в контексті сучасної музичної культури / КЗВО «Луцький педагогічний коледж Волинської обласної ради», Україна, Луцьк; Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Україна, Дрогобич

Баян нині є однією із унікальних складових етнокультурного комплексу, а вивчення його в історико-культурному контексті сприяє

осмисленню останнього, як генетично багатовимірної цілісності, вагомому компоненту сучасної музичної культури. Розуміння багатогранних явищ стає можливим з позиції усвідомлення становлення та ролі баяна як функціонально-полівалентного феномену. У статті розглянуто особливості на прикладі творчості українських композиторів сучасної баянної музики в контексті сучасної музичної культури. Українських композитори органічно поєднують сучасні композиційні із фольклорними джерелами та індивідуальними особливостями світобачення митця. Обґрунтовано, що за свій шлях становлення як «художнього інструментального комплексу», що впливає на соціокультурну парадигму «образу баяна» як традиційного народного інструменту, конструкція баяна зазнала значної кількості змін. Однією із модифікацій баяна є електронна версія інструменту. Наголошено, що значна кількість сучасних баяністів-виконавців та композиторів, відчувши дух сучасного часу, нині все частіше вдаються до естрадно-джазових композицій, створюючи яскраву палітру творів, пов'язаних безпосередньо із життям та побутом нашого суспільства, насичуючи музичні твори життєрадісністю та оптимізмом.

Ключові слова: баян, сучасність, музична культура, цифровізація, народність, естрадно-джазові композиції, стилі, репертуар.

Вступ. Діяльнісний та ціннісний підходи у дослідженні ролі баяна у культурному просторі визначають сукупність цінностей, створених людиною в результаті творчої діяльності, та відповідно фактори, за допомогою яких ці цінності створюються. Роль баяна для національної культури надзвичайно значна, адже саме з ним асоціюється духовне життя народу, становить унікальну систему художньо-естетичних

цінностей. Суб'єктом музичної культури є окремі майстри, що створюють інструменти, виконавці, композитори, а умови для творчості створюються суспільством [9]. Об'єктом дослідження є індивідуальність, що безпосередньо створює цінності музичної культури. Яскравим прикладом реалізації соціально-значущої ролі музичного інструменту в суспільстві є баян. Для українців баян є одним із унікальних музичних інструментів в культурі народу. Цей інструмент був і залишається супутником людини та зручним способом вираження не лише різних емоційних переживань, а й соціальних процесів загалом. У сучасних творах, що відносять до академічного напрямку, функціональна полівалентність розпочинає виявлятися у стрімкій мірі. Звучання баяна, так як і звучання інших академічних інструментів, відтворює стилеві тенденції різних епох. Результатом стилевих пошуків стає використання нових технік. Композитори включають безліч ритмізованих кластерів, сонористичних ефектів. Мелодика збагачується дисонансними інтервалами. У численних творах вона має виражений речитативний характер. Різні види *glissando*, горизонтальні лінії кластерів все частіше функціонально замінюють її. Композиторами все частіше використовується токатний принцип викладу матеріалу. Якісно змінюється ритмічна організація. Натепер баян є феноменом матеріальної світової культури. Це субкомплекс системно організованих його складових, що продовжує зберігати актуалізацію всіх компонентів і характеризується яскраво вираженою функціональною полівалентністю. Баян став своєрідним музичним містком між минулим і майбутнім. Завдяки ньому виконуються твори далекого європейського середньовіччя, епохи Просвітництва, музика бароко, класицизму, романтизму, виконуються твори великих форм і мініатюри, музика різних стилів та жанрів, звучить музика різних країн та епох. На всьому історичному шляху баян розвивався та

вдосконалювався, ставши могутнім інструментом з різними можливостями, не боячись гучних тверджень, рівний оркестру, органу. Характерною особливістю народно-інструментального виконавства другої половини ХХ - початку ХХІ століття є стремління музикантів та композиторів до пошуку інноваційних способів художнього вираження та втілення виконавських концепцій. У свою чергу особливістю 50-х рр. минулого століття є те, що у репертуар баяністів стрімко увірвалися варіації на тему українських народних пісень «Ой, ходила дівчина бережком» (1959), «Ой, за гаєм, гаєм» (1961). Набирають обертів системні переосмислення фольклорних мотивів та поєднання їх із авторським інтонаційним матеріалом. Представник Дрогобицької музично-педагогічної школи Володимир Салій, як наголошує Сторонська Н. З., уміло та майстерно поєднує у своїй діяльності науковий, педагогічний, творчий, а саме композиторський, вектори. Таке явище, коли музикант-виконавець активно працює в науковій сфері, а також займається композиторською діяльністю, є унікальним, і тому потребує глибшого вивчення. [12]. Наявні розвідки, які зауважують, що баян деякою мірою став конкурентом клавесині, органу. На противагу вищеперерахованим інструментам він дає музиканту нескінченні артикуляційні можливості, а артикуляцію на інструменті можливо порівняти з живою, емоційною людською мовою. Завдяки тому, що на баяні є безліч регістрів, на ньому можна виконувати будь-яку музику, в будь-яких темпах, з різною агогікою, динамікою, різними штрихами. Баяністи-виконавці беруть будь-яку музику для виконання, написану для інших інструментів, здійснюють транскрипції, перекладання, обробки, тобто роблять все можливе, щоб написаний для іншого інструменту твір став виконуваним без авторських втрат на баяні. Виконавське мистецтво гри на баяні найтіснішим чином пов'язане з композиторською творчістю, а вона, як відомо,

різновекторна, багатофункціональна. В репертуарі баяністів завжди присутня значна форма - від бахівських партит до концертів, сонат до сюїт сучасних композиторів. Сучасні виконавці-баяністи, досконало опанувавши виконавську технікою та художньо-виразні прийоми, а також необхідними для професійної виконавської діяльності прийомами і засобами, знаходяться в постійному пошуку форм, засобів, напрямків. У розвитку баяна, були єдині універсальні архетипи, які втілилися в формі і функції національної інструментальної творчості та мелосу народної музики. Для нашої держави характерними такі форми культурного діалогу, які зумовили органічний синтез народного і академічного мистецтва. Однією з важливих складових культурної ідентичності, на наш погляд, є національні музичні інструменти, які відіграли в побутовому та музичному «обличчі» конкретного соціуму значну соціокультурну роль, тембр останнього, став відображенням звукоідеалу конкретного етносу. Сучасний етап модернізації музичної світи України сприяє виявленню та впровадженню новітніх елементів існування та функціонування феномену баяна в контексті сучасної музичної культури [7]. Це безпосередньо впливає на загальну структуру музичного мистецтва в галузі теорії та методики й активно відображається у інструментальному компоненті. Важлива роль у цілісній музичній та музикознавчій галузі належить народним інструментам, їхній пріоритетній баянній частині, які нині мають сформовані науково-практичні школи виховання висококваліфікованих музикантів-професіоналів у різних країнах світу. Отже, в умовах сучасного цифрового інформпростору та запиту населення на нові форми культуротворчих практик, гостро постала необхідність осягнення нових високотехнологічних форм концертного виконавства та соціокультурної діяльності баяніста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Численна кількість вчених намагаються осмислити роль та значення музичних інструментів, зокрема баяна, досягнути особливості його впливу на людину, соціальні групи і в цілому на суспільство та культурний код країни загалом. Зокрема, необхідно виділити таких як : Бродський Г. Л., Сметана С. О. [1], Давидов М. А. [2], Душний А. [3], Пиц Б. [4], Заєць В. М [5], Карась С. О. [6;7], Катрич О. Т. [6], Кундис Р. [8], Погорєлий Я. С. [9], Семешко А. [10], Суворов В. [11] Сторонська Н. [12] Улич (Савчин) Г. В. [13] та багато інших. Нині напрочуд детально вчені розкривають сучасні аспекти у виконавському мистецтві на баяні, чітко окреслюючи роль та значення інструменту як національної цінності культури країни та суспільства. Здійснено діахронний аналіз становлення і розвитку виконавства на електронному баяні в ХХ-ХХІ ст. Аналізуючи психоакустичну трансформацію соціокультурної перцепції музичного електронного навколишнього середовища, виявлено причини соціальної еволюції електронного баянного виконавства в ХХ ст. Розповсюдженням предметом розвідок є також особливості становлення виконавства на цифровому баяні у сучасному високотехнологічному процесі музичної творчості, що відкриває надзвичайні перспективи для втілення в дійсність актуальних форм культуротворчої та соціокультурної діяльності сучасного музиканта. Національні та міжнародні репертуарні тенденції становлення та розквіту баянного мистецтва України вивчає Улич (Савчин) Г. В. [13]. Здійснивши аналіз основних критеріїв вивчення народно-інструментального мистецтва сучасності, автор відзначає, що дослідницька діяльність ведеться широко та масштабно із залученням як наукового, так і творчого потенціалу; виокремлюються цілі наукові школи у галузі баяна-акордеона; уніфіковується спадщина як загальноукраїнського, так і регіонального значення для розвитку та

популяризації баянного мистецтва. Автором окреслено пріоритетну лінію наукового висвітлення репертуарного феномену у працях українських та зарубіжних науковців ХХІ ст. Взяті за основу дослідження сприяють впровадженню напрацювань авторів у навчальний процес, методичну складову частину та повсякденну роботу над удосконаленням репертуарної політики та виконавської техніки крізь призму соціокультурного наслідування сьогодення. Репертуарні тенденції баянно-акордеонного мистецтва в Україні активно досліджують науковці В. Власов, Г. Голяка, А. Душний та ін. Вагомим напрацюванням вважається посібник-монографія «Баянна творчість українських композиторів» за авторством Д. Кужелева. Праця характеризує творчість композиторів України другої половини ХХ – початку ХХІ ст. для баяна й акордеона. Разом з тим нині у музикознавстві особливої актуальності набуває проблема ґрунтовного вивчення особливостей реалізації різних технік та методів композицій у баянній музиці з метою всебічного дослідження і усвідомлення її художньо-естетичного потенціалу як складової вітчизняної та світової музичної культури.

Метою статті є дослідження ролі виразних властивостей баянної музики в контексті у сучасної музичної культури.

Методи дослідження. Аналіз науково-методичних джерел з питань художньо-естетичного потенціалу баянної музики в контексті у сучасної музичної культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Охарактеризовуючи баян як феномен музичної культури, слід враховувати інтегративність досліджуваного поняття. Його структуру формують три основних складових, в підсумку утворюючи інтегрований творчий процес, в якому влучно поєднується праця майстра, який створив інструмент, творчість композитора, який написав музичний твір, і професіоналізм музиканта-

виконавця. Нині прослідковуємо трансформацію соціокультурної парадигми баянного виконавства, як дихотомії традиційного та інноваційного культуротворчих напрямків. В українській музичній культурі спостерігається співіснування накладення декількох стильових парадигм з використанням в новій формі якісних характеристик минулих періодів. Фундаментальною метою сучасної системи музичної освіти є створення особливого художньо-освітнього середовища, в якому відбуватиметься формування всебічно розвиненої, творчо ініціативної, нестандартно мислячої особистості, здатної адаптуватися у різних ситуаціях та здійснювати на досить високому професійному рівні всі (або майже всі) види музичної діяльності. Виконавська техніка та аплікатура, з одного боку, і механіко-конструктивні особливості інструменту, його клавіатур - з іншого, відіграють важливу роль у формуванні фактурного вигляду баянних композицій, продукуючи оригінальні та неповторні, властиві лише баянній композиторській-виконавській творчості, фактурні форми і комбінації [5]. Новий час диктує нові вимоги, а саме вдосконалення та оптимізації виконавської майстерності сучасних баяністів. Нині організована робота із цифровими музичними технологіями - один із найперспективніших та необхідних напрямків модернізації навчального процесу. Наприклад, не зайвим для навчального процесу, в момент розучування творів, або роботи над конструктивним матеріалом, є наявність в цифровому баяні вбудованого метроному, використовуючи останній, виконавець самостійно має змогу може регулювати в налаштуваннях меню темп, гучність і метр («Metronome time sing», «Metronome tempo», «Metronome level»). На комутаційній панелі цифрового баяна є вхід для навушників Phones, підключившись до якого можна займатися творчістю в будь-який час доби, не заважаючи оточуючим. У баянній музиці неофольклорних напрямків спостерігаємо авторське

перевтілення народної музики через призму власного стилю. Джазова традиція імпровізації, що впливає на виконавську культуру баяністів в плані посилення естрадного комплексу, театралізації виконавської процесу [4]. Процеси образного навантаження фактурних елементів, їх видовищності також в творах академічного напрямку вимагають акторської майстерності від виконавців. Крім загальних закономірностей поширення джазу в ХХІ ст. і зацікавленості виконавців існує, на наш погляд, і протилежно діюча тенденція залучення баяна до джазової музики. По-перше, це викликано непереборним прагненням мистецтва джазу до новацій, свіжості вираження в оновленому стилі. Наступне, очевидно, спрацьовує фольклорне походження концертного інструменту. У камерно-академічному жанрі сучасний баян протягом останніх десятиліть виявився дуже затребуваним у зв'язку із значним рівнем баянного виконавства, що пов'язано також з напрацюваннями в галузі теорії виконавства баяністів, можливості повноцінного ознайомлення з різними музичними стилями і напрямками, вкрай багатими артикуляційними, тембровими, поліфонічними, конструктивно-технічними, фактурними можливостями самого інструменту та театралізованим нахилом концертної посадки баяніста обличчям до публіки, можливістю грати стоячи, рухаючись по сцені. Сучасний баян з його численними тотальними модернізаціями аж до електронної обробки інструменту чудово співвідноситься практично з будь-якою групою тембрів: від ніжних та струнних музичних до низьких духових. Сучасна виконавська практика демонструє, що найбільш міцно закріплюються в концертному репертуарі твори, створені спеціально для баяна і ті, що враховують характерні принципи організації його фактури. Збалансована інструментальна партія, створена з урахуванням специфічних особливостей баянних клавіатур та прийомів формування звуку, компенсує недоліки суто музичного

порядку. Опора на базові принципи організації баянної фактури, деякі з яких беруть витoki від традиційної практики музикування, дозволили реалізувати в жанрі баянного концерту фундаментальні механізми концертної діяльності як такої, зокрема, ідею змагальності соліста та оркестру. Достеменно відомо, що провідна роль в перших баянних концертах належить оркестровим прийомам роботи з матеріалом, що дозволило подолати темброву обмеженість баяна, підкреслити колористичні можливості інструменту. Нині баян можна розглядати не тільки як музичне знаряддя, здатне передавати суб'єктивні відчуття, але і як об'єктивні основи буття. За допомогою створених композиторами творів музикант особливими звуками музики може відобразити природний світ та ставлення людини до нього.

Неофольклоризм як стильовий напрям музики другої половини ХХ століття, яскраво висвітлений у баянній творчості українських композиторів А. Білошицького, В. Зубицького, А. Сташевського та інших. У творах для баяна відображаються історичні події, суспільні явища, зображуються міфологічні образи, змальовуються специфічними засобами образи героїв минулого і теперішнього, особистісний світ почуттів та переживань людини та багато іншого. Новаторський підхід до переосмислення історичних жанрових стереотипів відображено у творчості В. Рунчака. Визначальною характеристикою є те, що конструктивні особливості інструменту розширюються, він вписується в сучасний контекст музичної культури. Сьогодні в творах для баяна використовуються філософські проблеми, все частіше прослідковується тема сенсу життя. Розвиток музичної культури, зокрема інструментального виконавства, наголошують численні розвідки із тенденцією модернізації музичної мови, яка представляє широкий спектр різних стильових напрямків в композиторському творчості. В інших - традиційні прийоми листи

поєднуються з модерном, зокрема: кластерною технікою, сонористикою, використанням людського голосу («Карпатська сюїта» В. Зубицького, Сюїта Ю. Шамо). Важливою сполучною ланкою творчого процесу є сучасний професійний виконавець-баяніст. Він, перш за все, продовжувач кращих традицій вітчизняної та зарубіжної виконавських шкіл, вихований на кращих зразках класичної зарубіжної та національної музики, а також є для слухача транслятором музики сучасних композиторів. І від того, наскільки творчо цікаво він інтерпретує і доносить до слухача виконувану музику, залежить наступне творче «життя» твору. На всіх етапах культурно-історичного розвитку музикально інструментальна культура, і баянне мистецтво, зокрема, вели складний культурний діалог з академічним і народним мистецтвом. На рубежі XX і XXI століть виник новий напрям в музичній творчості та музичній педагогіці, обумовлений швидким розвитком інформаційних технологій та цифрових музичних інструментів (від найпростіших синтезаторів до потужних музичних комп'ютерів), нова міждисциплінарна сфера професійної діяльності музиканта, пов'язана зі створенням і застосуванням спеціалізованих музичних програмних апаратних засобів, що вимагає знань та умінь - музично-комп'ютерні технології (МКТ). Не виникає сумнівів, що вже гостро постала необхідність проведення просвітницької та роз'яснювальної роботи в цій галузі, як в професійному середовищі баяністів, так і серед адміністрацій навчальних закладів мистецтва та культури, від яких залежить питання придбання для своїх навчальних закладів цифрових інструментів. Наголосимо, музично-комп'ютерні технології відіграють значну роль в процесі освоєння, трансляції і збереження музичної культури народів світу, а також збереження, розвитку і популяризації традиційного культурного надбання багатонаціональних держав. Сьогодні естрадна музика і її естетичний вплив на свідомість, емоції,

смаки слухачів досить великі, тому що не тільки відповідають людській потребі у відпочинку і розвагах, але служать постійним звуковим фоном, супроводжуючи його в святах і буднях і тим самим стаючи елементом соціального життя суспільства і окремої людини. Проаналізувавши стильові напрями баянних творів українських баяністів-практиків варто зауважити, що першоосновою репертуарних напрацювань кінця ХХ початок ХХІ століття є фольклорна основа із використанням сучасних прийомів гри та інтерпретації музики самим композитором, а іноді й виконавцем [2]. Отже, пошук нетрадиційних засобів музичного вираження за рахунок впровадження різних постмодерних технік композиції під впливом ідей нового світогляду, глибиною філософського втілення, можна вважати художнім феноменом світової музичної культури. Генезис появи електронних версій баянів, безумовно, пов'язаний з ХХ століттям, століттям бурхливого розвитку музичної електроніки, як за кордоном, так і в нашій країні. Отже, поряд з акустичним виконавством більшої популярності набуває виконавство на цифровому баяні, яке в сучасному культурному просторі може заміщати функції акустичного виконавства (комунікативні, освітні тощо), продовжуючи і зберігаючи виконавські традиції вітчизняної баянної школи на інноваційному рівні культуротворчості, що, на наш погляд, є досить актуальним для молодого покоління росіян в існуючій ситуації, високотехнологічної освітньому середовищі і зміненому навколишньому звуковому полі. Цифровий баян, як «креативна лабораторія» цифрового музиканта, відкриває нові форми для культуротворчої та соціокультурної діяльності, відповідно до вимог сучасного інформаційного суспільства. За допомогою нових технологій баяністи-електроніки отримали можливість потужного стимулу розвитку свого виконавської майстерності не тільки в звичних їм баянних жанрах і «звукових

образах», а й «вийти за рамки свого інструментального ареалу», свого звичного тембрового поля, «приміряючи» на себе незвідані до того образи, можливі завдяки політембральності і мультифункціональності цифрового баяну. Ми погоджуємося із твердженням Улич (Савчин) Г. В., що «оригінальна музика посідає пріоритетну нішу у формуванні виконавської майстерності баяніста, остання сприяє розширенню мистецького кругозору індивіда, виявляє придатність музиканта-виконавця до усвідомлення, розуміння та втілення сучасного репертуару баяністами у контексті української академічної школи» [13]. Кундис Р. Ю. детально описує концертну та конкурсну діяльність баяністів на сучасному етапі за критеріями її результативності. У таких творах рясніють елементи імпровізації, подібні до афроамериканського фольклору, своєрідними прийомами звуковидобування, ритмічним різноманіттям, емоційністю, яскравістю фарб та інше. В межах, наприклад, львівської баянної школи сформовано власну організаційно-освітню систему підготовки баяністів шляхом розбудови багаторівневої мережі баянних класів в музичних закладах освіти різних рівнів [8].

Творчість корифея українського баянного мистецтва, композитора, виконавця, науковця та педагога Віктора Власова увінчана естрадно-джазовим спрямуванням із проекцією на сучасне бачення інструменту у сфері неофольклоризму та полістилістики.

Сучасний концертний баян розглядаючи з точки зору самобутності власних художніх можливостей нині виявляється одним з найцікавіших аналогів у родині акустичного музичного інструментарію. Сучасні вітчизняні та зарубіжні композитори все частіше вибирають саме багатотембровий концертний баян для втілення найактуальніших думок та художніх концепцій у своїй творчості. Стрімкий ріст у останні десятиліття якості звукозапису, сучасні цифрові музичні інструменти,

здатні вельми реалістично імітувати звучання будь-яких акустичних інструментів, сучасне сценічне обладнання - все це стало запорукою трансформації в соціумі акустичного сприйняття електронного звуку. У цифровому столітті з розвитком високотехнологічної інформаційного освітнього та творчого середовища зростає попит населення на виконання творів на інноваційних цифрових баянах. Наголосимо, що в з точки зору соціокультурної перцепції сучасний багатотембровий акустичний концертний баян і електронний баян (наприклад, digital V-accordion Roland) тотожні, перш за все, за зовнішнім виглядом конструкції. Варто наголосити, що молоде покоління баяністів-виконавців в своїх творчих пошуках виходить за рамки класичної та естрадної музики, прокладає дорогу новим стилям і напрямкам, - сучасний баян з його необмеженими можливостями є дороговказом творчих пошуків. І це вдається дуже багатьом музикантам і композиторам, їх творчість стає популярною у слухачів, тому що наша ментальність та історична самобутність завжди тяжіла до досліджуваного інструменту, асоціюючи його з особливостями душі та характеру, сприймаючи баян як органічну частину сучасного музичного мистецтва. Нині виконавська майстерність багатьох баяністів досягла високого академічного рівня. Але, поряд з академічним виконавським мистецтвом, в суспільстві зростає потреба у професійних баяністах для соціокультурної сфери, викладачів для дитячих музичних шкіл, для художньо-мистецьких колективів тощо. Необхідність освоєння нових високотехнологічних форм концертного виконавства та соціокультурної діяльності обумовлена викликами сучасного цифрового інформпростору. В умовах панування кліпової культури зростає запит населення на розважальність, ефектність, синестезійність культуротворчості, що зумовлює стійку зацікавленість до багатофункціонального музичного виконавства на цифровому баяні. У

сучасному культурогенному процесі виконавство на цифровому баяні знайшло свій шлях до сердець професійних музикантів та слухачів. Цифрове баянне виконавство в його різних аспектах, з позиції як можливої наступності традицій вітчизняної баянної виконавської школи, так і з позиції поліфункціональності нового цифрового інструменту, є важливим елементом культури, що розширює творчі горизонти музиканта цифрової епохи. Сучасне цифрове баянне виконавство є дихотомією традиційного та інноваційного, коли інструмент використовується як «гучний аналог акустичного баяна», який дозволяє цифровому баяністові вийти за вузькі межі інструментального жанру та стати музичним космополітом, наприклад, використання під час виконання фонограм через вбудований USB-порт, мікшування та саунд-дизайну та ін. Глобалізаційні процеси, що відбуваються в усіх сферах життєдіяльності людей (економіка, політика, культура та ін.), поряд з очевидними плюсами міжнародної інтеграції, як відзначають багато дослідників, можуть мати в собі загрозу всесвітньої культурної уніфікації, що укорінює нівелювання національних культур розмиття та забуття національних культурних традицій. До народних, безсумнівно, в Росії та Україні з упевненістю відносять баян. Зауважимо, що парадокси виявляються при введенні для ідентифікації «народності» параметру, як походження того чи іншого інструменту. Наголосимо, що «народний» баян, створений у професійному, міському, урбанізованому середовищі, на відповідній матеріально-технічній базі на противагу скрипці, віолончелі, виплеканих етнічною традицією, що яскраво відображають її витоки. Важливо усвідомлювати, що становлення та розвиток культури академічного виконавства на народних інструментах, зокрема баяні, в країнах Східної Європи відбувалося в той період, коли вже чітко сформувалася, досягла високого розвитку європейська музика

писемної традиції і викристалізувалися відповідні універсальні типи її організації та функціонування (насамперед, в театральних-концертних формах), системи навчання, образна сфера, жанрова та структурна специфіка. На превеликий жаль у системі вітчизняної музичної освіти відсутнє професійно-орієнтоване навчання на цифровому баяні, цей вид інструментальної творчості розвивається як експериментальний напрямок, і домінуючу роль відіграє особистісний аспект виконавця на цифровому баяні, його когнітивно-креативне начало.

Резюмуючи вище сказане, варто наголосити на головному в історії баяна як феномена музичної культури. Баян не втрачає своєї людської і національнокультурної значущості, адже він був під час всіх епохальних подій разом з народом, країною. Незважаючи на глобалізаційні процеси у всіх сферах людської діяльності, баян продовжує бути потрібним у суспільстві. Цей факт вимагає від усіх учасників процесу інноваційних підходів у виконавському та композиторському мистецтвах, чітко організованих дій реалізації культурної стратегії держави, щоб зберегти інструмент для майбутніх поколінь українців та утримати його престиж на міжнародній арені. Поняття «народний», яке повсюдно вживається по відношенню до баяна, ми вважаємо не зовсім коректним. Баян - інструмент мобільний як в жанровому плані: йому досяжні фуги Баха, і джазові композиції, хвацькі танці, камерна музика та естрадна мініатюра. Баян - народний інструмент, оскільки є досить популярним. Відома у загальних мистецьких колах теоретична система Д. І. Варламова, в якій автор розкриває дефініцію «народний інструмент» з позиції відображення соціокультурних та художніх аспектів. Це цікаво, оскільки визначає стратегію розвитку народних інструментів. Вчений доводить, що розширення функцій інструменту, жанрових, стильових напрямків зміцнює його позиції як народного, за умови збереження національної

своєрідності, тобто традицій. Для професійного музиканта важливі художні та технічні можливості музичного інструменту. Баян - особливий інструмент, що у ньому є щось від оркестру, щось від роялю (багатоголосся) і навіть вокальне щось, деякою мірою фривольність, глибина дихання, розкрито соціальний аспект «народність». Тому ми чуємо такий звук, який сам по собі вже є бездоганим. Це все і є світова культура. Баян є невід'ємною частиною академічної камерно-інструментальної галузі світової музичної культури, сьогодні являє собою широку палітру музичних зразків, які успішно переплітають передові творчі пошуки та прогресивний досвід у технології музичної композиції, ми маємо на увазі поліжанрові твори. Окрім поліжанрових композицій Погорелий Я. С., рекомендує віднести ще наступні цікавих форм, і перш за все концерт-колаж, прикладом слугує «Россініана» В. Зубицького або концерт для баяна з оркестром «Pezza de la Piazza» С. Луньова [9].

Висновки. Проведене дослідження дозволило сформулювати наступні висновки. Сучасні композиційні технології у галузі баянної творчості останніх десятиліть схарактеризувалися полістилістичним творчим методом, своєрідним способом організації художньої цілісності музичного твору. Знаковим явищем новітньої хвилі в розвитку баянного мистецтва є кристалізація естрадно-джазового напрямку в творчості композиторів. Його бурхливий розвиток привернув увагу відомих виконавців і композиторів ще на самому початку його впровадження. Нині втілення різних жанрів та стилів популярної музики є істотним напрямком у розвитку оригінального репертуару для баяна. Отже, визначення пріоритетних напрямків розвитку оригінальної музики для баяна безпосередньо пов'язане з умовами асиміляції інструментів в кожній із країн та інтеграцією в баянне мистецтво культурного досвіду минулого. Витоки популярної музики для баяна прямують у пласт

побутового масового музикування, де передумови розвитку беруть витоки в історії створення та поширення інструментів. Швидка популяризація баяна обумовлена демократичністю, доступністю інструментів, а також легкістю в первісному освоєнні. Необхідно відзначити тісний зв'язок між розвитком оригінальної музики та виконавським мистецтвом баяністів. Асиміляція баяна у професійній виконавській практиці кожної з країн відбувалася у прямій залежності від національно-культурних особливостей, що в значній мірі вплинуло на визначення напрямків розвитку оригінального репертуару. Серед безпосередніх передумов розвитку популярної музики для баяна є зв'язок з новітніми напрямками танцювальної музики та жанрами розважального музичного театру, а також входження до світової баянної полікультури. Баян в це система до якої входять: буття, органіка самого інструменту; композиторська творчість; всі види виконавства; багаторівнева система освіти, рівень сприйняття слухача). За законами синергетики ця система еволюціонує і, набуваючи певний досвід, «обростає» новими взаємозв'язками. Надалі утворюється деяка множинність, і ця взаємодія дозволяє говорити про специфічну рису - функціональну полівалентність.

Література:

1. Бродський, Г. Л., & Сметана, С. О. (2018). Традиції і перспективи розвитку баянного виконавства. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки*, (170), 36-39.
2. Давидов, М. А. (2010). *Історія виконавства на народних інструментах: (укр. акад. школа):* підруч. для вищ. навч. закл. культури і мистецтв I-IV рівнів акредитації; М-во культури і туризму

України, Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Вид. 2-ге, доповн., випр. Луцьк: Волин. обл. друк.

3. Дякунчак, Ю. И., & Душный, А. И. (2016). Творчество для баяна-аккордеона композиторов Украины конца XX начале XXI веков: стилевые особенности. *Наука. Искусство. Культура*, (4 (12)), 16-24.
4. Душний, А., Пиц, Б. (2010). Львівська школа баянно-акордеонного мистецтва: Довідник. Дрогобич: Посвіт.
5. Заєць, В. М. (2013). Наукова школа М. А. Давидова як базисна система народно-інструментального виконавського музикознавства. *Таврійські студії. Мистецтвознавство*, (3). http://nbuv.gov.ua/UJRN/tsm_2013_3_9.
6. Карась, С. О., & Катрич, О. Т. (2018). До питання технічних особливостей сучасного баяна-акордеона. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, (4), 276-280.
7. Карась, С. (2011). Технічні можливості сучасного баяна (акордеона). *Молодь і ринок*, (7), 58-62.
8. Кундис, Р. (2011). Творчість композиторів-баяністів як чинник пропаганди Львівської школи. *Збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 2, 43–46.
9. Погорєлий, Я. С. (2020). Творчість сучасних українських композиторів баянного мистецтва = Creativity of modern Ukrainian composers of accordion art: кваліфікаційна робота (проект) на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»; наук. керівник. к. проф. С. Л. Марцинковський; Міністерство освіти і науки України; Херсонський держ. ун-т, Ф-т культури і мистецтв, Кафедра музичного мистецтва. Херсон: ХДУ. 20 с.
10. Семешко, А. (2015). *Світова баянно-акордеонна література на зламі XX–XXI століть: бібліографічний довідник*. Вінниця: Нова Книга.

11. Суворов, В. (2013). Українська баянна школа як чинник національної культури на зламі ХХ–ХХІ століть. *Актуальні питання гуманітарних наук*, (4), 100-109.
12. Сторонська, Н. (2020). Діяльність представника дрогобицької музичнопедагогічної школи Володимира Салія в контексті сучасного академічного мистецтва: науковий та композиторський аспекти. *Культура України*, (68), 90-97 <https://doi.org/10.31516/2410-5325.068.09>
13. Улич (Савчин), Г. В. (2021). Проблеми дослідження баянно-акордеонного мистецтва України: національні та міжнародні репертуарні тенденції. *Publishing House "Baltija Publishing"*. doi:10.30525/978-9934-26-072-8-20

References:

1. Brodskiy, H. L., & Smetana, S. O. (2018). Tradytsii i perspektyvy rozvytku baiannoho vykonavstva [Traditions and prospects of accordion performance development]. *Naukovi zapysky Tsentralnoukrainskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Ser.: Pedahohichni nauky*, (170), 36-39. [In Ukrainian].
2. Davydov, M. A. (2010). Istoriia vykonavstva na narodnykh instrumentakh: (ukr. akad. shkola) : pidruch. dlia vyshch. navch. zakl. kultury i mystetstv I-IV rivniv akredytatsii; M-vo kultury i turyzmu Ukrainy, Nats. muz. akad. Ukrainy im. P. I. Chaikovskoho. Vyd. 2-he, dopovn., vypr. Lutsk : Volyn. obl. druk. [In Ukrainian].
3. Djakunchak, Ju. I., & Dushnyj, A. I. (2016). Tvorchestvo dlja bajana-akkordeona kompozitorov Ukrainy konca HH nachale HHI vekov: stilevye osobennosti [Creativity for bayan-accordion by Ukrainian composers of the late XX and early XXI centuries: stylistic features]. *Nauka. Iskusstvo. Kul'tura*, (4 (12)), 16-24. [In Ukrainian].

4. Dushniy, A., Pyts, B. (2010). *Tvorchestvo dlja bajana-akkordeona kompozitorov Ukrainy konca HH nachale XXI vekov: stilevye osobennosti* [Lviv school of bayan-accordion art: Handbook]. Drohobych: Posvit. [in Russian].
5. Zaiets, V. M. (2013). Naukova shkola M. A. Davydova yak bazysna systema narodno-instrumentalnoho vykonavskoho muzykoznavstva [MA Davydov Scientific School as a basic system of folk-instrumental performing musicology]. *Tavriiski studii. Mystetstvoznavstvo*, (3). http://nbuv.gov.ua/UJRN/tsm_2013_3_9. [In Ukrainian].
6. Karas, S. O., & Katrych, O. T. (2018). Do pytannia tekhnichnykh osoblyvostei suchasnoho baiana-akordeona [On the question of technical features of the modern accordion]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, (4), 276-280.
7. Karas, S. (2011). Tekhnichni mozhlyvosti suchasnoho baiana (akordeona) [Technical capabilities of the modern accordion]. *Molod i rynek*, (7), 58-62.
8. Kundys, R. (2011). Tvorchist kompozytoriv-baianistiv yak chynnyk propahandy Lvivskoi shkoly [Creativity of accordion composers as a factor of propaganda of the Lviv school]. *Zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*, 2, 43–46. [in Ukrainian].
9. Pohorielyi, Ya. S. (2020). Tvorchist suchasnykh ukrainskykh kompozytoriv baiannoho mystetstva = Creativity of modern Ukrainian composers of accordion art: kvalifikatsiina robota (proiekt) na zdobuttia stupenia vyshchoi osvity «mahistr»; nauk. kerivnyk. k. prof. S. L. Martsynskovskyi ; Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy ; Khersonskiy derzh. un-t, F-t kultury i mystetstv, Kafedra muzychnoho mystetstva. Kherson : KhDU. 20 s. [in Ukrainian].

10. Semeshko, A. (2015). *Svitova baianno-akordeonna literatura na zlami KhKh–KhKhI stolit : bibliorafichnyi dovidnyk* [World accordion literature at the turn of the XX-XXI centuries: a bibliographic reference]. Vinnytsia : Nova Knyha [in Ukrainian].
11. Suvorov, V. (2013). Ukrainska baianna shkola yak chynnyk natsionalnoi kultury na zlami KhKh–KhKhI stolit [Ukrainian accordion school as a factor of national culture at the turn of the XX-XXI centuries]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, (4), 100-109. [in Ukrainian].
12. Storonska, N. (2020). Diialnist predstavnyka drohobytskoi muzychnopedahohichnoi shkoly Volodymyra Saliia v konteksti suchasnoho akademichnoho mystetstva: naukovyi ta kompozytorskyi aspekty [The dedication of the representative of the drohobytsky musical pedagogical school Volodymyr Saliy in the context of the modern academic art: scientific and composing aspects]. *Culture of Ukraine*, (68), 90-97 <https://doi.org/10.31516/2410-5325.068.09> [in Ukrainian].
13. Ulych (Savchyn), H. V. (2021). Problemy doslidzhennia baianno-akordeonnoho mystetstva Ukrainy: natsionalni ta mizhnarodni repertuarni tendentsii [Problems of research of accordion and accordion art of Ukraine: national and international repertoire tendencies]. Publishing House “Baltija Publishing». doi:10.30525/978-9934-26-072-8-20 [in Ukrainian].

Citation: Vasyl Suvorov, Yroslav Nazar, Zoia Skakalska, Andriy Dushniy (2021). ACCORDION IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY MUSICAL CULTURE. New York. TK Meganom LLC. Innovative Solutions in Modern Science. 3(47). doi: 10.26886/2414-634X.3(47)2021.11

Copyright: Vasyl Suvorov, Yroslav Nazar, Zoia Skakalska, Andriy Dushniy ©. 2021. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.